

Ska ideella organisationer ta över ansvaret för människor i svåra livssituationer?

Nyligen har Sveriges första Barnrättsbyrå invigts. Med pompa och ståt och i närvaro av bland andra Barnombudsmannen, representanter för regeringskansliet och ett antal organisationer samt barn och familjer som fått hjälp genom byrån.

[Barnrättsbyrån](#), som utvecklats som projekt inom Ersta diakoni, står från och med nu på egna ben, som en ideell organisation.

Vid invigningen presenterades en utvärdering av verksamheten som gjorts vid Ersta Sköndal Högskola, av Emilia Forsell med flera. Det finns mycket att ta fasta på, både i utvärderingen och i den paneldebatt som följde. Det är inte ovanligt att socialtjänsten hänvisar ungdomar till Barnrättsbyrån. I utvärderingen har ungdomarna berättat om sina möten med socialtjänsten. Deras erfarenheter och upplevelser är viktiga att uppmärksamma.

Får socialtjänsten hjälpa?

Ungdomarna har genomgående negativa erfarenheter av bemötandet inom socialtjänsten. De får inte hjälp, blir inte sedda, inte lyssnade till eller tagna på allvar. De upplever att socialtjänsten inte är intresserad, att socialsekreterarna ifrågasätter och förminskar deras problem, säger nej när det finns möjlighet och vill helst bolla över till någon annan. En av ungdomarna ifrågasätter om socialtjänsten *får* hjälpa; "Jag vet inte om det inte ingår i deras jobb eller om dom inte får göra det".

Och så här säger en annan;

"Jag ringde socialsekreteraren (...) han kollade, läste om hur min gamla gamle handläggare hade gjort (...) och sa "Jag tycker att hon har lurat dig, jag vill att du kontaktar Barnrättsbyrån (...)" . Jag sa okej. "Och om (...) du behöver överklaga är dom bra, dom kan hjälpa dig att skriva".

Ja, det är väl bra att det finns någon som kan hjälpa, någon att hänvisa till.

Göra rätt saker eller göra saker rätt?

För oss som följer debatten är det inte obekant att socialtjänsten är omgärdad av ett regelverk som ser ut att bli alltmer komplicerat. Socialsekreterarna är klämda mellan viljan att hjälpa och att följa det regelverk man har att förhålla sig till.

Men när kraven på att följa reglerna blir större än kraven att hjälpa är socialtjänsten illa ute. Arbetet blir instrumentellt, man handlägger ärenden på mest effektiva och mätbara sätt i stället för att bedriva socialt arbete. Det blir viktigare att inte göra fel i formell mening än att bistå människor i komplicerade och svåra livssituationer.

Det får som följd att barn och familjer i nöd måste vända sig någon annanstans för att få hjälp. Tomrummet fylls av ideella organisationer, Maskrosbarn, BRIS, Rädda Barnen, Stadsmissionen, Barnrättsbyrån med flera. Ideella organisationer med starkt engagemang och fokus på sin uppgift.

Är det bra? Ja, naturligtvis är det bra att de finns, men vad ska vi ha socialtjänsten till?

Är det dags att lägga ner socialtjänsten och börja om?

I slutet av 1980-talet var jag delaktig i ett projekt på Socialstyrelsen som resulterade i rapporten *Behövs Socialbyrå?* I sammanfattningen står bland annat att socialtjänsten ålagts en orimligt omfattande uppgift, att

socialtjänstens verksamhet inte svarade mot medborgarnas behov, att arbetet var regelstyrt, att det fanns ett stort gap mellan behov och resurser och att de mest utsatta människornas behov åsidosattes.

Sedan dess har 25 år gått. Ett otal kommittéer, statliga utredningar, forskningsrapporter, lagändringar, handböcker, metoder och riktlinjer har passerat. Och vi står kvar med samma dilemman.

Vad gör vi nu?

Gun-Lis Angsell